

जाहीरातीचे दर.

हालील पत्त्यावर चौकशी करावी.

व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास' पुणे '.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी
रु. ४
(टपाल देतील माफ)
क्रि.को.क अंकास
एक आणा.

'अर्थ' एव प्रधानः ' इति कौटिल्यः अर्थमूलो धर्मकामाविति ।

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

—कोटिलीय अर्थशास्त्र

वर्ष ७

पुणे, बुधवार, तारीख १६ एप्रिल, १९४१

अंक १६

सर्व तन्देची कापड छपाई व रंगाई (Calico Printing and Dyeing) करणारा कारखाना.

'पायोनीयर डाइंग हाऊस'

कोचाचे कापड (Casement cloth), दाराचे पडदे, टेबल कपड
इ. टिकाऊ रंगाचे, स्वदेशी तयार मिळतात. कारखाना:—
भिकारदास मारुती रोड, दातेवाडी, पुणे.

देशी औषधें तयार करणारा

महाराष्ट्रातील प्रमुख कारखाना

पेहू (अंनिमिया) व सर्व प्रकारच्या आजारांनंतर येणाऱ्या

अशक्ततेवर

रक्तवर्धक

वापरा.

सर्वत्र मिळतें.

—: केंद्र :-

पुणे, मुंबई, उमरावती, नागपूर, सांगली,
कोल्हापूर, हुबळी.

आयुर्वेद रसशाळा

पुणे, लि. पुणे ४.

दि सदर्न निटिंग वर्क्स, लि.

[२६४ शनिवार, पुणे २.]

यांनी बनविलेली

“पूना होजिअरी”

उन्हाळ्यासाठी गंजीफ्रॉक, अंडरवेअर्स
वगैरे हरतहेचा

जाळीचा माल

तयार होत आहे

आपल्या व्यापाऱ्याकडे चौकशी करा

ठेवी : मुदतीप्रमाणें ४॥ ते ६ टके
व्याजांनें स्वीकारल्या जातात.

माहितीसाठी वरील पत्त्यावर लिहा

विविध माहिती

विदेशी वस्तूवर घट्ट देशाचें नांव

परदेशी वनापटीच्या पुष्कळ वस्तू, त्या कोटि केलेल्या आहेत, हें न समजण्याजोग्या पद्धतीनें हिंदुस्थानांत विकल्या जातात, अशी तक्रार हिंदुस्थान सरकारकडे करण्यांत आलेली आहे. इंडियन मर्चँटाइज मार्क्स असेंमेट ॲक्टानें ही तक्रार नाहीशी होण्याची सोय केली आहे. ज्या बाबतींत मूळ देशाचें नांव आवश्यक आहे, अशी सरकारची सान्नी होईल, त्या बाबतींत त्याची सक्ती करण्याचा सरकारास अधिकार मिळाला आहे. व्यापारी व कारखानदार वर्गानें ह्या संबंधांत सरकारकडे सूचना पाठवाव्या, असें सरकारनें प्रसिद्ध केलें आहे.

नव्या हिंदी लिमिटेड कंपनी

हिंदी लिमिटेड कंपन्यांबाबत सर्वांत ताजे म्हणजे सप्टेंबर १९४० चे आकडे उपलब्ध आहेत. ह्या महिन्यांत १ कोटि, १२ लाख रुपये अधिकृत भांडवलाच्या ६१ नव्या कंपन्या निघाल्या व ४२ लाख रु. अधिकृत भांडवलाच्या २८ कंपन्या लिक्विडेशनमध्ये गेल्या.

स्वस्त रेडिओच्या आयातीस परवानगी

अमेरिकेंतून स्वस्त रेडिओची हिंदुस्थानांत आणणी आयात होण्यास हिंदुस्थान सरकारनें परवानगी दिली आहे. २० जून, १९४१ पूर्वी हे रेडिओ अमेरिकेंतून निघाले पाहिजेत.

हिंदी तंबाखूस मागणी

इजिप्तमध्ये हिंदी व्हर्जिनिआ तंबाखूची आयात होण्यास आतां मोठा वाव आहे. अंतेव्हींद्रिया येथील हिंदुस्थान सरकारच्या प्रतिनिधीनें तंबाखू आयात करणाऱ्यांची व निर्गत करणाऱ्या हिंदी व्यापाऱ्यांची गाठ घालून दिली आहे.

हिंदुस्थानास मोटारी पुरवण्याचा मक्का अमेरिकेस या !

ब्रिटिश व हिंदुस्थान सरकारनें अमेरिकन सरकारास हिंदुस्थानांत रस्ते तयार करण्याचे कामीं पैसाची संत्रसामुग्रीची व देखरेखीची मदत करावी. त्याचे मोबदल्यांत २५ वर्षे हिंदुस्थानास मोटारी पुरवण्याचा एकमेवाद्वितीय अधिकार थावा, अशी मि. रॉस जेफ्रज ह्यानीं कांहीं महिन्यांपूर्वी सूचना केली होती. "जगांतील एकूण सोन्यापैकी ७५% सोनें एकट्या अमेरिकेजवळ आहे. हिंदुस्थानातील सुवर्णसंचाचा मोठा भाग गेल्या कांहीं वर्षांत लंडन मार्गे अमेरिकेकडे गेला आहे. हें सोनें अमेरिकेंत नुसतें पडून राहिल्यास त्याचा कांहीं उपयोग नाही. हिंदुस्थानातील रस्ते सुधारण्यांत त्याचा विनियोग करण्यांत थावा व थ्यासाठी अमेरिकेस रस्त्यांवरील मोटारवहानुकांका कांहीं वर्षांचा मक्का थावा. मोटारी लॉया, ट्रॅक्टर इत्यादि स्वस्त मिळू शकल्यास हिंदुस्थानातील कित्येक शेतकऱ्यांस त्यांचा उपयोग करता येईल व त्यामुळे शेतकऱ्यांच्या राहणीचा दर्जा सुधारेल " असें मि. जेफ्रज ह्यांचें म्हणणें आहे. वॉिवे मोटार मॅण्टस असोसिएशननें मि. जेफ्रज ह्यांस उत्तर पाठवून त्यांच्या म्हणण्यास आपला विरोध दर्शविला आहे.

म्हैसूरमध्ये विजेचा प्रसार

म्हैसूर संस्थानातील द्रमणगणी विजेचा सप ३२ युनिट्स आहे. एकूण १९६ गांवांस वीज पुरविली जाते. विजेच्या उत्पादनाच्या योजनांत गुंतविलेल्या ५ कोटि ७० लक्ष भांडवलावर ८६% व्याज सुटलें.

कोळशाचा हिंदुस्थानांत उठाव

१९३६ साली हिंदुस्थानांत कोळशाच्या संपाचें दर माणशीं प्रमाण ४० मेट्रिक टन, इतकें होतें. ग्रेट ब्रिटन, अमेरिका व बेल्जियम ह्या देशांत तें ३३ ते ४ मेट्रिक टन इतकें पडलें. जर्मनींत व कॅनडांत तें २३ टन पडलें. कोळशाचा सप व औद्योगिक प्रगति ह्यांचा निकटचा संबंध आहे. वरील आकड्यांवरून हिंदुस्थानचा मागसलेपणा स्पष्ट होतो.

म्हैसूर संस्थानातील सोन्याच्या साणी

म्हैसूर संस्थानातील सोन्याच्या साणीपासून म्हैसूर सरकारास १९३९-४० मध्ये मक्याबद्दल २३ लक्ष ६० हजार रुपये मिळाले. साणीत काम करणाऱ्यांची संख्या २६,४९९ होती.

म्हैसूरची लोकसंख्या

म्हैसूर संस्थानाची लोकसंख्या आतां ७३ लक्ष, २९ हजार झाली आहे. १९३१ साली ती ६५ लक्ष, ५७ हजार होती. बंगलोर शहराची लोकसंख्या २ लक्ष, ४७ हजार आहे. सिव्हिल व मिलिटरी स्टेशनमध्ये १ लक्ष, ४७ हजार व म्हैसूर शहरांत १ लक्ष, ५० हजार लोकसंख्या आहे. एकूण ७३,४९९ लोकसंख्येपैकी ८ लक्ष, ९६ हजार लोकांस लिहितां वाचतां येतें.

हिंदुस्थानांत कापडाचा सप

हिंदुस्थानांत सपणाऱ्या कापडापैकी ६५% कापड हिंदी गिरण्यांचें, २६% कापड हातमागांचें व ९% कापड आयात झालेलें असतें.

मद्रास ॲंड कर्नाटक रेल्वे

मद्रास ॲंड सदर्न मराठा रेल्वेनें आपलें नांव बदलून तें मद्रास ॲंड कर्नाटक रेल्वे असें करावें, अशी विनंति बंगलोर येथील कन्नड साहित्य परिषदेनें केली आहे.

एणें इलेक्ट्रिक ब्रॉडग्या फं. लि.

वरील कंपनीनें गेल्या वर्षीच्या नफ्यांतून मागीदारांस ५% करमाफ डिव्हिडंड दिलें आहे.

आय. एम. पंत. मधील अधिकारी

इंडियन मेडिकल सर्व्हिसमध्ये चालू युद्धाचे-पूर्वी दोन तृतीयांश युरोपियन व एक तृतीयांश हिंदी लोक होते. आतां हें प्रमाण १:२ असें झालें आहे.

हिंदुस्थानातील सर्वांत लांब काँक्रीटचा रस्ता

त्रिवेंद्रपत्त ते केप कामोरिन हा हिंदुस्थानातील सर्वांत लांब काँक्रीटचा रस्ता लवकरच तयार होईल. त्याची लांबी ५४ मैल असून त्यावर १४ लक्ष रुपये खर्च झाले आहेत.

बडोदें संस्थानातील कारखाने व कामगार

३१ जुलै, १९३९ अखेर संपलेल्या वर्षी बडोदें संस्थानांत १३० कारखाने चालू होते व त्यांत ३४,३१५ कामगार होते. ह्यापैकी ३०,३४८ कामगार एकट्या कपास कापडाच्या गिरण्यांतच होते.

जबलपूर

जबलपूरची लोकसंख्या गेल्या दहा वर्षांत १३ लाखांची १ लक्ष, ८४ हजार झाली आहे.

मॅ. प्रॉ. बँकेचे २ हजार नोकर लष्करांत दाखल

ग्रेट ब्रिटनमधील नॅशनल प्रॉडिंहिअल बँकेचा पटावर युद्धास प्रारंभ होण्यापूर्वी जेवढे पुढे नोकर होते, त्यांपैकी सुमारे २ हजार म्हणजे २८% नोकरांनी लष्करांत प्रवेश केला आहे. त्यांतील ३६० लोकांना कमिशन मिळालें आहे.

अनुक्रमणिका

१ विविध माहिती ... १८२	५ ट्रस्ट ऑफ इंडियातील समारंभ ... १८७
२ अटलांटिक महासागरांतलें युद्ध ... १८३	६ हातमागाचा वंदा कसा झुपारेल ! ... १८७
३ मुंबई प्रांतातील पाठबंधारे १८४	७ न. का. संपाचे कामास प्रारंभ ... १८७
४ स्फुट विचार ... १८५	८ वेदंगांधात सहकारी शिक्षणाची योजना ... १८८
५ ग्रेट ब्रिटनचे वार्षिक अंदा-जपन्नक-युगोस्लाव्हिया आणि ग्रीस—रोतीच्या धंद्याचा शाश्वतीय विचार—मुंबई प्रांतातील मजूर संघ १८६	९ विचारपर्यंतक सहकारी बातव्या ... १८९
	१० निवडक बाजारभाव १९०

अर्थ

बुधवार, ता. १६ एप्रिल, १९४१

अटलांटिक महासागरांतलें युद्ध

युद्ध-परिस्थितीची माहिती आपल्या देशवाचकांस देतांना कोणत्याही प्रकारच्या अतिशयोक्तीचा भेगिकार करावयाचा नाही आणि अनुकूल-प्रतिकूल बाबींविषयीची वस्तुस्थिती जशीच्यातशी जनतेसमोर मांडावयाची हें ब्रिटिश मुत्सद्यांचें धोरण अभिनेदनीय आहे. इंग्लंडचे मुख्य प्रधान, मि. चर्चिल, ह्यांनी या कार्यां स्पष्टीकरिता उक्कष्ट उदाहरण घालून दिलें आहे. आपणांस विजय-प्राप्तीसाठी किती मोठे स्वायत्त्याग करावे लागतील हें सांगून ते लोकांचा उत्साह वाढवतात आणि निश्चय दृढ करतात. ब्रिटिश येरमारी सात्यामार्फत शत्रूनें बुडविलेल्या जहाजांसंबंधाचे आकडे दर आठवड्यास प्रसिद्ध होतात त्यावरून त्यांच्या मुळाशी असलेली निर्भय वृत्ति आणि सत्यकथनाविषयीची इच्छा ही स्पष्ट-पणें प्रकट होतात. जर्मनीनें फ्रान्सच्या बंदरांचा ताबा घेतला तेव्हां त्यांचेमधून शत्रूची लढाऊ विमाने व पाणबुड्या नावा अटलांटिक महासागरांत संचार करून ब्रिटिशांच्या व्यापारी जहाजांस उपद्रव देणार हें उघड झालेंच होतें. ह्या हल्ल्याच्या स्वरूपाची यथार्थ कल्पना ब्रिटिशांस होती आणि अटलांटिक महासागरांतलें युद्ध आपण लवकरच जिंकल्यावाचून राहाणार नाही असें मि. चर्चिल यांनीं कांहीं दिवसांपांमेगें ठासून सांगितलें होतें. ब्रिटिश व्यापारी जहाजांचें पूर्णपणें संरक्षण करण्याचे कांहीं मोठ्या अडचणी असल्यानें हा विजय मिळण्यास कांहीं काळ लागला पाहिजे हें उघड आहे. ज्यामधून शत्रूच्या पाणबुड्या व विमाने तयार होऊन बाहेर पडतात अशा बंदरांचा नाश करण्याचा सपाटा ब्रिटिश वैमानिकानीं चालू ठेवला आहे. युद्ध-काळांत शत्रूच्या प्रथलामुळें एकूण ५६ लक्ष टन वजनाचीं जहाजे बुडालीं आणि त्यांतलीं निवड ब्रिटिश अशीं सुमार २५ लक्ष टनांचीं होती अशीं माहिती प्रसिद्ध करण्यांत आली आहे. जहाजांच्या ह्या नाशाची यथार्थ कल्पना ब्रिटिश लोकांस करून देण्यांत आली आहे आणि त्यास तोंड देण्याचे सर्व उपाय

ब्रिटिश सरकार योजीत आहे. अमेरिकेचें सहाय ह्या कार्यां अत्यंत उपयोगी होत आहे आणि वाढत्या प्रमाणावर तें कार्यक्षम होणार आहे. जहाजांची हानी हा युद्धांत येणाऱ्या अडचणांचा एक प्रकार आहे आंघोण त्याचा प्रतिकार करण्यास ह्यांमेगें हा शत्रूचा पराभव करण्याच्या मार्गांपैकी एक मार्ग आहे असें समजून चालणें आवश्यक आहे.

कॉमन्स सभेंत मि. चर्चिल यांनीं युद्ध परिस्थितीचा आढावा गेल्या आठवड्यांत घेतला. त्यांत शत्रूनें चालवलेल्या व्यापारी जहाजांच्या संख्याराचा उल्लेख त्यांनीं प्रामुख्यानें केला. ब्रिटिश जहाजांच्या एकूण शक्तीच्या मानानें त्यांचा झालेला नाश विशेष नसला तरी पुढच्या सालीं इंग्लंडची युद्धसामुग्रीची आयात पुरेशा प्रमाणांत कशी चालू राहाणार हा महत्त्वाचा प्रश्न त्यांनीं उपस्थित केला. अमेरिकेंत जहाजे बांधण्याचा अवढव्य कार्यक्रम हातीं घेण्यांत आला, त्यामधलीं जहाजे इंग्लंडच्या वहातुकीसाठी मिळतील तेव्हां हा प्रश्न सुटेल असें त्यांनींच उतर दिलें आहे. आपला माल अटलांटिक महासागरांतून इंग्लंडला सुरक्षित रीतीनें जळून जाऊन पोहोचवा ह्या विषयीची सबरदारी अमेरिका वेईल असा विश्वास त्यांनीं प्रकट केला. आपण मोठ्या मेहनतीनें तयार केलेला माल 'समुद्रास्पृत्त' व्हावा ही गोष्ट मानीं अमेरिकन राष्ट्रास कधीहि सपणार नाही असें ते म्हणाले. बाल्कन्समध्ये व पूर्वेच्या बाजूस हिटलरचे वेत कांहीं असोत, -अटलांटिक महासागरांतलीं त्यांम चालवलेली लढाई एकदा फसली कीं अमेरिकेकडून मिळणाऱ्या सहाय्याच्यो जोरावर आपण त्याचा पिच्छा पुरवूं असा इंग्लंडचा कुतनिश्चय मि. चर्चिल यांनीं व्यक्त केला.

जर्मनीच्या व्यापाराची नाकेबंदी ब्रिटिश आरमारानें केली आहे ती हिटलरला चांगली जाणवत आहे. त्याच्या वर्चस्वासाठी युरोपातील अनेक देश आले आहेत आणि त्यांतील अजसामुग्री व कच्चा माल ह्यांवर तो दड्या मारीत आहे, तरी जर्मनींत अनेक निकडीच्या मरजा भागवणें त्यास कडिण जात आहे. बाल्कन्समध्ये जर्मनी हातपाय पसरण्याचा प्रयत्न करीत आहे त्याचा हेतुहि युद्धसामुग्रीचा पुरवठा हस्तगत करणें हाच आहे. ब्रिटिशांनीं जर्मनीची नाकेबंदी यशस्वी रीतीनें केलेली आहे तिचा सड-वेण्यासाठी तोडीस तोड म्हणून अटलांटिक महासागरांत हिटलर ब्रिटिश व्यापारी जहाजे बुडवीत आहे. पुढच्या सालींत होणाऱ्या युद्धाची भाषा मि. चर्चिल ह्यांनीं वापरली आहे तीवरून अमेरिकेकडून सर्व प्रकारची सामुग्री आणि जहाजे मिळतील एवढेंच नव्हे तर ही सामुग्री व हीं जहाजे 'अमेरिकेच्या देखरेखीसाठी रहातील असा साधार विश्वास त्यांस वाटत आहे. युद्ध अत्य-काळांत संपण्यांत हिटलरचें हित आहे. पण इंग्लंड व अमेरिका पुढच्या वर्षाची तयारी दूरदृष्टीनें करीत आहेत हें त्यांच्या आप-णांस मिळणाऱ्या अंतिम विजयाविषयीच्या विश्वासाचें स्पष्ट निदर्शक आहे. मि. चर्चिल ह्यांनीं घेतलेल्या आढाव्यांत इतर रणक्षेत्रांतली परिस्थितीचें समालोचन आहे, तेंहि स्पष्टीकपूर्ण आहे. त्यांत ब्रिटिश वैमानिक दळाच्या वाढत्या पराक्रमाचें वर्णन आहे. विशेषतः जर्मन मुलखांत त्यांचे जोरदार हल्ले प्रत्यहीं चालले आहेत त्यांचा उल्लेख आहे तो लक्षांत घेण्याजोगा आहे. युद्धांतल्या हालचालींविषयीं आलेल्या ताज्या बातम्यांचा परामर्श आम्हीं आजच्या अंकांत इतकच घेतला आहे.

मुंबई प्रांतांतील पाटबंधारे

नदीवरील धरणें व त्यांतून निघणारे कालवे

मुंबई प्रांतांतील कालव्यानीं मिजणारी जमीन एकत्रित नाही. उसासारख्या मोह्यवान पिकांस कालव्यांचें व तळ्यांचें पाणी मिळतें व इतरहि पिकांस त्याचा उपयोग होतो. कांहीं लहान कालवे, व बंधारे पूर्वीपासून शेतीस पाणी देत आले आहेत. तळ्यांस पातीचाच बांध असतो, व मोठ्या तळ्यांतील पाण्यानें प्रत्येकीं १,२०० एकरपर्यंत जमीन मिजते. लहाव नद्यांस बांध चालून व बाजूनें पाट काढून पिकांस पाणी दिलें जातें. अशा बांधांच्यातील पाण्यानें प्रत्येकीं ८०० एकर भिजूं शकतात. ह्या लहान योजनांतच हल्लीच्या मोठ्या इरिगेशनच्या योजनांचें मूळ आहे. दुष्काळाचा श्रावित्व करण्याचे कामां त्यांचा चांगला उपयोग झाला आहे.

सिंध, पंजाब, इजिप्त, मेसापोटेमिया इत्यादि ठिकाणची पाणी-पुरवठ्याची व्यवस्था व मुंबई प्रांतांतील दक्षिण विभागामधील पाण्याची व्यवस्था हात फरक आहे. सह्याद्रीच्या डोंगरांचे पूर्वेस जमीन हलकळ उतरत जाते. सह्याद्रीची रांग समुद्रकिनार्यास समांतर असून, तिचे पश्चिमेस एकदम उतार आहे. पर्वतांचे कांहीं शिखरांवर चार महिन्यांत २७० इंच पाऊस पडतो, परंतु जसजसें पूर्वेकडे जावं तसें पावसाचें मान कमी होत जातें. नद्यांचा उगम पर्वतांच्या रांगांचे सोऱ्यांत असून त्यांचें पाणी पूर्वेस वहात जातें. पावसाळ्याखेरीज बाकीच्या महिन्यांत ह्या नद्या कोरड्याच असतात. ह्या नद्यांचें पाणी साठविण्याची कुत्रिम योजना केली नाही, तर तें पाणी सरळ समुद्राकडे घावल जाईल व मधली जमीन कोरडी राहील.

डेकनमधील पाणीपुरवठ्याच्या योजना साधारणपणें एकाच प्रकारच्या आहेत. नदीच्या वरच्या भागास पाणी साठवण्याचें धरण बांधून त्यांत पावसाळ्यांत पाणी साठवणें व तें पाणी नदीच्या सोऱ्यांतील शेतींत पुरवणें, ही प्रवृत्ति सर्व योजनांत आहे. धरणाचे साली कांहीं मेलावर नदीस एक लहानसा बांध चालून धरणांतून सोडलेलें पाणी त्यांतून कालव्यांत नेण्याची योजना केलेली असते. सहकवासल्याचे धरणांतूनच फक्त पाणी एकदम कालव्यांत नेलेलें आहे. नदीपेक्षा कालव्यास उतार कमी असतो तेव्हां कालव्यांतून नदीचे दोन्ही बाजूस दूरवर पाणी नेता येतें.

पाटबंधारे व त्यांवर सुटणारें व्याज

१९३९-४० सालीं मुंबई प्रांतांतील पाटबंधाऱ्यांनीं एकूण ३ लक्ष ५ हजार एकर जमिनीस पाणी पुरविलें. पाणीपट्टीच्या एकूण येण्यापैकीं ३३ लक्ष, ८७ हजार रुपये वसूल झाले. व्यवस्थेचा खर्च १४ लक्ष, ५५ हजार रुपये झाला. ह्या खर्चापैकीं ५ लक्ष, ९१ हजार रुपये उरुस्तीसाठीं लागले व ७ लक्ष, ६४ हजार रुपये नोकरांच्या पगारासाठीं खर्च झाले.

निरा लेफ्ट बँक कॅनॉलवर भांडवली खर्च १ कोटि, ४६ लक्ष रुपये झाला आहे. त्यावर १९३९-४० सालीं ३.६८% व्याज सुटलें. निरा राइट बँक कालव्यावर केलेला भांडवली खर्च ४ कोटि, १२ लक्ष रुपये आहे. त्यावर ०.८२% व्याज सुटलें. मुठा नदीवरील कालव्यांचा भांडवली खर्च व त्यावरील व्याज अनुक्रमें ७० लक्ष रुपये व ३.४२% असा हिशेब आहे. गोदावरी कॅनॉलसनीं

आपल्या १ लक्ष, ६ हजार रुपयांच्या भांडवली खर्चावर १.९५ व्याज दिलें. प्रवरा कालव्यावरील १ कोटि, ५१ लक्ष रुपये भांडवली खर्चावर २.५५% व्याज सुटलें.

मुठा नदीवरील कालवे

मुठा नदीवरील कालवे १८७४-७५ मध्ये तयार झाले, त्यांस ६.५३ लक्ष रुपये खर्च आला. सहकवासल्याच्या धरणास पडलेली किंमत ह्यांत समाविष्ट आहे. हें धरण १०७ फूट उंच असून त्यांत ३९६ कोटि घनफूट पाणी राहूं शकतें. ह्यापैकीं ५१ कोटि घनफूट पाणी पुणें शहरास पाणीपुरवठ्यासाठीं राखून ठेवलेलें आहे. धरणांतील पाण्याचा उपयोग पुण्यांत पिण्याकडे व चरगुती उपयोगासाठीं होतो व बाकीच्या पाण्यावर पीक निघतें. मुठा राइट बँक कालव्याची लांबी ७० मैल व लेफ्ट बँक कालव्याची लांबी १८ मैल आहे. सहकवासला धरणांतील पाणी पुणें पडत नाही, तेव्हां त्याची उंची वाढविण्याची योजना चालू आहे. १९३९-४० मध्ये मुठेच्या दोन्ही कालव्यांवर मिळून १६,२११ एकर जमीन मिजली, पाणीपट्टीचें उत्पन्न १ लक्ष, ७६ हजार रुपये झालें; ह्या जमिनीवरील शेतसारा ३ लक्ष, ८७ हजार एकर भरला; व्यवस्थेचा खर्च ९९ हजार रुपये आला; वसुली ३ लक्ष, ४० हजारांची झाली; पाऊस १४.१९ इंच पडला. कालव्यांच्या पाण्यावर २,२२५ एकर ऊस मिजला. पुणें शहर व कॅनॉलमेंट ह्यांस अनुक्रमें ३१६ कोटि मॅलन व १३३ कोटि मॅलन पाणी मिळालें.

साखर कारखान्यांस मिळणारें कालव्यांचें पाणी

मुंबई प्रांतांतील डेकन इरिगेशन विभागांतील कालव्यांचे पाण्यावर दहा साखर कारखान्यांचे उसाचे मळे आहेत. त्या सर्व मळ्यांत मिळून १९३९-४० सालीं २२,९९० एकरांत ऊस लावलेला होता, त्यास सरकारी कालव्यांचे पाणी मिळालें.

कारखान्यांचें नांव कित्ती एकर उसास कारखान्याची पाणी देण्याची हमी ? रोजची उत्पादनशक्ति

कारखान्यांचें नांव	एकर	टन
बेलापूर (प्रवरा ले. बँक)	३,०५०	६५०
महाराष्ट्र (" ")	४,२५०	१,०००
मार्सेलंड प्राइस आणि कं.		
(निरा रा. बँक)	३,५००	१,२५०
फलटण (निरा रा. बँक)	२,५००	५००
सासवडमाळी (निरा रा. बँक)	१,६००	३७०
रावळगांव (गिरणी)	१,४००	४५०
बृहन्महाराष्ट्र (निरा रा. बँक)	१,६००	४५०
बेळवंडी (विद्यापूर) (विद्यापूर तलावांतील ३ पाणी. एकरांची हमी नाही)		२५०
गोदावरी (गोदावरी रा. व ले. बँक)	२,८५०	७५०
श्री. चांगदेव(गोदावरी रा. बँक)	१,०००	उभारणीचें काम चालू.

स्टुट विचार

ग्रेट ब्रिटनचे वार्षिक अंदाजपत्रक

ब्रिटिश फडनवीस, सर किंगजले बुड, हार्नी कॉमन्स सभेस ब्रिटिश सरकारचे १९४१-४२ चे बजेट नुकतेच सादर केले, त्यावरून युद्धजन्य संचात किती वाढ झाली आहे व त्याचा केवढा बोरला बोजा ग्रेट ब्रिटनमधील नागरिकांवर पडत आहे. ह्याची कल्पना येते. गेल्या वर्षी ब्रिटिश सरकारचे उत्पन्न सुमारे २१ अब्ज रुपये झाले व सर्चाचा आंकडा सुमारे ५८ अब्ज रुपये झाला. म्हणजे, सुमारे ३७ अब्जांची तूट आली, ती कर्ज काढून भरून टाकावी लागली. येत्या वर्षीचा अपेक्षित संच सुमारे ६३ अब्ज रुपये आहे. वाढत्या सर्चाची तरतूद करण्याकरिता मोठी करवाढ फडनवीसांनी सुचविली आहे. प्राथिरील कर सालिना १२० पॉइंट उत्पन्नावर होता, तो आतां ११० पॉइंट उत्पन्नावर करण्यात यावयाचा आहे. त्यामुळे २० लक्ष अधिक लोक ह्या कराचे कक्षेत येतील. प्राथिरील कराचा मामुली दर पॉइंट ३० शिलिंग म्हणजे उत्पन्नाच्या ५०% करण्यात आला आहे. अर्थात कमी उत्पन्नवाल्यांस तो कमी पडेल, परंतु त्याबरोबरच मोठ्या उत्पन्नवाल्यांस आपल्या १ पॉइंट उत्पन्नापैकी १९३ शिलिंग म्हणजे ९७.३% उत्पन्न कराचे रूपाने सरकारास यावे लागेल. दरसाल ७५ हजारांचे निवड उत्पन्न हातां येण्यास नागरिकांस सुमारे १० लाखांचे उत्पन्न असावे लागेल ! कमी उत्पन्नवाल्या लोकांनां भरलेल्या करापैकी मोठा भाग युद्धसमाप्तीनंतर त्यांच्या पोस्टांतील सात्यांत जमा केला जाईल. उत्पन्नाची रकम वाढत जाईल त्या मानाने ही परतपेढीची रकम कमी कमी होत जाईल. युद्धा-मुळे कारखान्यांस होणाऱ्या जादा नफ्यापैकी सर्व नफा सरकार स्वतःकडे घेणार आहे. युद्धजन्य नफ्याचा फायदा कांहीं थोड्या लोकांसच मिळू नये, ह्या तत्त्वास धरूनच ही योजना आहे. युद्धसमाप्तीनंतर कारखान्यांच्या पुनर्रचनेस पैसा लागेल, रयासाठी वसूल झालेल्या जादा करापैकी २०% रकम त्यांस परत करण्यात यावयाची आहे. करवसुली व सक्तीची वचत ह्यांची घातलेली सांगड, हें प्रस्तुत बजेटाचे वैशिष्ट्य आहे. मि. केन्स ह्यांनी सक्तीच्या काटकसरीची कल्पना कांहीं महिन्यांपूर्वी सुचविली होती, तिचेच आधारावर नवीन क्रयोजना केलेली दिसते. युद्धांत विजय मिळविण्यासाठी ग्रेट ब्रिटन कसे नेटाने यत्न करीत आहे व त्यासाठी ब्रिटिश नागरिक केवढा मोठा स्वारथत्याग करीत आहेत, हें वरील बजेट दर्शविते. श्रीमंत लोकांवर बसविलेले भारी कर करवसुलीच्या दृष्टीने क्रमप्राप्त असले तरी ब्रिटिश नागरिकांच्या हितसंबंधाच्या एकवाक्यतेचे ते लक्षण आहे, हें उघड आहे. कराचा बोजा उच्चलण्याची ब्रिटिश जनतेची तयारी वासाणण्यासारखी आहे. करभार प्रचंड असला तरी तो ध्येयसिद्धीचे दृष्टीनें सुसह्य आहे, असें मत ब्रिटिश वृत्तपत्रांनी व्यक्त केले आहे.

युगोस्लाव्हिया आणि ग्रीस

इंग्लंडचे मुख्य प्रधान, मि. चर्चिल, यांनी कॉमन्स सभेत युद्धाच्या अगदी अलीकडच्या परिस्थितीचा आढावा नुकताच घेतला. याला लागून एका महत्त्वाच्या बाबीचे विवेचन आजच्या आमच्या अग्रलेखांत करण्यात आले आहे. त्यावरून सदरहू भाषणाचा रोख काय होता ह्याची कल्पना येईल. ह्या भाषणांत युगो-

स्लाव्हियाचे संबंधाने मि. चर्चिल ह्यांनी काढलेले उदार विचार-प्रवर्तक आहेत. त्यांचे योगाने हिटलरच्या बाल्कन राष्ट्रांबाबतच्या घूर्त घोरणावर आणि ह्या राष्ट्रांच्या अदूरदर्शापणावर उत्कृष्ट प्रकाश पडतो. धाकटपट्टास दासवून हिटलरने हेगरी, रुमानिया, बल्गेरिया, हेकोस्लाव्हेकिया हे देश एकामागून एक आपल्या पंजासाली त्याने आपले. ह्या अनुभववाने युगोस्लाव्हियाने शहाणे व्हावयास पाहिजे होते. किंबहुना, रुमानिया व इतर बाल्कन राष्ट्रे एकजुटीने आपल्या स्वातंत्र्याचे संरक्षणासाठी वागतीं तर आज त्यांवर जर्मनीचे दास बनण्याचा प्रसंग आला आहे तो टळला असता. युगोस्लाव्हियाच्या राज्यकर्त्यांनी ग्रीस व इंग्लंड ह्यांच्याशी वेळीं व सहकार केला असता तर त्या राष्ट्रांस जर्मनीच्या हद्दयास यशस्वीपणाने तोंड देतां आले असत. ह्या संबंधांत इंग्लंडच्या वतीने युगोस्लाव्हियास सृचना करण्यात आली होती तिच्याकडे त्या देशाच्या मंत्रिमंडळाने दुर्लक्ष केले. पुढे युगोस्लाव्हियांत राज्यकर्ता झाली तेव्हा नवीन सरकाराने जर्मनीशी पूर्वीच्या मंत्रिमंडळाने केलेला अपमानकारक करार पुढकावून लावला आणि आपले स्वातंत्र्य व तटस्थपणा अबाधित राखण्याचा निश्चय केला. जर्मनीने युगोस्लाव्हियाशी तात्काळ युद्ध पुकारले आणि त्यास स्वसंरक्षणाची व लढण्याची तयारी करण्यास वेळ दिला नाही. ह्या कारणांने इंग्लंडची मदत युगोस्लाव्हियास वेळीं मिळू शकली नाही आणि जर्मन फौजांस त्या देशांत व ग्रीसमध्ये झपाट्याने शिरकाव करतां आला. युगोस्लाव्हियांत फूट पाहून त्या देशाचे लूचे तोडण्याची संधि जर्मनी व हेगरी आतां साधीत आहेत. बाल्कन राष्ट्रमण्डले अंतःकलह त्यांपैकी प्रत्येकाच्या नाशास कसे कारणीभूत होत आहेत, हें युगोस्लाव्हियातील अलीकडच्या घडामोडीवरून दिसून येत आहे. रुमानिया व बल्गेरिया हीं राष्ट्रे अगोदरच जर्मनीच्या घमक्या व कारवाया ह्यांस बळी पडलीं होती. युगोस्लाव्हियाचा काटा काढून टाकून ग्रीसच्या विरुद्ध इटलीच्या बाजूने जर्मनीस आपले सैन्य पाठवावयाचे होते. युगोस्लाव्हियातले नवे राज्यकर्ते आपल्या सांगण्याप्रमाणे वागण्यास तयार नाहीत असें दिसताच हिटलरने बेलग्रेडवर विमाने पाठवून ते शहर उध्वस्त व बेचिरास करून टाकले आणि आपल्या फौजा पुढे पुसवल्या. त्याप्रमाणेच ग्रीसवर स्वारी करून सैन्यनिकापयंत जर्मन सैन्य धडकले आहे. असें आहे तरी ग्रीक व युगोस्लाव्ह फौजा निकराने लढत असून ब्रिटिशांचे सहाय त्यांस मिळत आहे.

शेतीच्या धंद्याचा शास्त्रीय विचार

अर्थशास्त्राच्या दृष्टीने शेतीविषयक प्रश्नांचा विचार करण्याच्या हेतूने स्थापन झालेल्या अखिल भारतीय संस्थेच्या परिषदेचे अधिवेशन गेल्या आठवड्यांत लाहोर येथें सट टी. विजयराव-चारिआर ह्यांचे अध्यक्षतेसाठी भरले होते. सहकारी संघटनांचा उपयोग ग्रामसुधारणेच्या कार्यां कसा करून घेतां येईल ह्या विषयावर त्यांचे अध्यक्षीय भाषण मुख्यत्वेकरून झाले. चांगल्या दर्जाचे बींबियाणे शेतकऱ्यांमध्यें वाटून घान्याची पैदास वाढवण्याच्या महत्त्वावर त्यांनी विशेष जोर दिला. शेती सात्याचे क्षेत्रसह करणारे नोकर सहकारी सात्याच्या दिमतीस देण्याची व्यवस्था मुंबई प्रांतांत केलेली आहे तिच्यावर टीका करून त्यांनी असे सांगितले की, शेतीच्या संबंधांत सुधारलेल्या पद्धतीचे प्रात्यक्षिक, प्रचार व शास्त्रीय संशोधन ह्यांची ताटावट होतं कामा नये आणि तीं तिन्ही कार्ये एकत्र व एकाच अधिकार-

साली चाली पाहिले. लेंडेगावी सहकारी पतपेढ्यांच्या कार्याचा विस्तार होऊन त्यांच्या हातून लोकांच्या स्थितीची सुधारणा घडून येईल अशी तजवीज होण्याची आवश्यकता त्यांनी प्रतिपादली. पंजाबचे अर्थमंत्री सर मनोहरलाल खानांनी वरील परिषदेत काढलेल्या उद्गारांकडे लक्ष वेधणें येणें आवश्यक आहे. शेतकरी वर्गाच्या कर्जांचा बोझ हलका होण्याच्या दृष्टीने निरनिराळ्या प्रांतांत अनेक कायदे जरा चाईने करण्यांत आले आहेत, त्यांचा उद्देश योग्य असला तरी त्यांचे योगानें शेतीच्या थंधास चालू भांडवल मिळण्याची अडचण पडून शेतकरी वर्गाची कुचंबणा होण्याची भीति आहे. ब्रासाटी योग्य व्यवस्था झाली पाहिजे, नाहीतर वरील प्रकारच्या कायद्यांपासून हित होण्याच्या ऐवजी अनहितच होईल असा इशारा त्यांनी दिला.

मुंबई प्रांतातील मजूर-संघ
(१९३९-४० चा अहवाल)

३१ मार्च, १९३९ रोजी मुंबई प्रांतांत एकूण ५३ मजूर-संघ होते. अहवालाचे वर्षी ३२ नवे संघ नोंदले गेले. १ एप्रिल १९४० रोजी पटावर ७३ संघ राहिले. १९३९-४० संघांची माहितीपत्रक न घाटल्याबद्दल रद्द केलेले संघ १३ होते. फक्त

बारा संघांचे पटावर प्रत्येकी २,००० वर सभासद होते. सर्व संघांचे मिळून एकूण १,०५,७९९ सभासद होते. म्हणजे एका वर्षात ५०,९९७ सभासद अधिक झाले. सभासदांची वर्गवारी खालीलप्रमाणे होती:—

रेल्वेज:	२,७८७
ट्राने:	१,७७९
कापडभिरण्या:	५६,२३३
छापसाने:	१,७५३
म्युनिसिपल:	८,०५४
खलाशी:	२१,९७३
गोदी व पोर्ट ट्रस्ट:	३,५६८
इतर:	९,५८९
मालकांच्या संख्या:	६३

खी सभासदांची संख्या १९३८-३९ मध्ये १५०२ होती, ती १९३९-४० मध्ये ६,७१३ झाली. सर्व संघांच्या फंडाची बेरीज १,८७,८६६ रुपये भरली. सात संघांनी मिळून ५८,८६२ रुपये सरकारी कर्ज रोल्यांत गुंतविलेले होते. एकूण जिंदगीपैकी ३३% जिंदगी, म्हणजे थकलेली वर्गीणी होय.

या नव्या शोधांने सर्व जगभर खळबळ उडवून दिली आहे.

दहा हजार रुपये अगदी फुकट.

अमृतसरमध्ये २॥ रु. तोळा सोने

मिनव्हा गोल्डची घोषणा प्रशंसा ! मिनव्हा गोल्ड हा नकली सोन्याचा अगदी नवा शास्त्रीय आविष्कार होय. त्याने केवळ वैज्ञानिकानाच आश्चर्याने थक करून सोडले एवढेच नव्हे, तर सर्वसाधारण लोकांची एक अत्यंत मोठी उणीव भरून काढली आहे. सर्व स्त्रिया त्याच्या दागिन्यांवर बेहद खूष होतात. ज्या घरांत हे सोने एकदां शिरले तेथून दोनदोनदा तीनतीनदा त्यांस मागण्या येत आहेत.

मेहेरबान लाळा विचारतनासहच, म्युनिसिपल कमिशनर, पठानकोटाहून २५ आक्टोबराला लिहिलेला—“ काळ आपल्या सोन्याचे पारस मिळाले; धन्यवाद ! आपण हा नवीन पदार्थ तयार करून जगाची एक मोठीच उणीव भरून काढली आहेत. उलट टपाली आणखी तीन तोळे सोने पाठवावे. ”

यामागणें उत्तर हिंडल्यानांतील सर्व प्रसिद्ध वर्तमानपत्रें उदाहरणार्थ रियासत, क्रिमिस, स्वस्तिक, अलामान, जमीनदार, मुरुघंटाल प्रताप, इत्यादींनी प्रशंसोद्गार खुषीने छापले आहेत.

हे सोने कसास लावले तर अस्सल सोन्याचाच रंग दासवले आणि अस्सल सोन्याप्रमाणेच ठोकले व गाळले जातें. याचे हरपक प्रकारचे दागिने बनवता येतात. नापसंत पडल्यास किंमत परत मिळण्याची गॅंटी आहे; सास प्रसारासाठी किंमत १ तोळ्यास २॥ रु.; ३ तोळ्यास ७ रु.; ६ तोळ्यास १३ रु.; व ४० तोळ्यास ८० रु.

मिनव्हा गोल्डचे बनवलेले दागिने

मिनव्हा गोल्डच्या बनवलेल्या बागड्या दर जोडीला २ रु.; कानांतील सोन्याचे ढूल दर जोडीला ३ रु.; सड्याची अंगठी ३ रु.; साधी मुंबई फॅशनची अंगठी २ रु.; जाळीच्या बागड्या दर जोडीला ५ रु.; (नेकलेस) माळ १२ रु.; लॉकेट ६ रु.; दस्तबंद दर जोडीला १४ रु.

माळ पसंत पडला नाही तर परतबोलीची खात्री. पोस्टाचा सर्व फक्त ८ आणे पडतो.

या गोष्टी सोट्या उरवून देणारास दहा हजार रुपये फुकट दिले जातील. याशिवाय दर तीन तोळे सोने खरेदी करणारास टिकाऊपणा व सौंदर्य याची १० वर्षे गॅंटी असलेले एक फॅन्सी रिस्टबॉच फुकट दिले जाईल; गॅंटीचा कागद प्रत्येक घड्याळावरोबर बांधला जातो.

मिळण्याचा पत्ता—मॅनेजर अमेरिकन मिनव्हा गोल्ड हाऊस, (A. P.) K. O. अमृतसर.

दि ट्रस्ट ऑफ इंडियाच्या मुंबई शाखेतील समारंभ

सर मोरोपंत जोशी यांची भेट.

दि ट्रस्ट ऑफ इंडिया अॅश. कंपनीचे मुंबईचे चीफ एजन्ट्स मेसर्स पी. जी. रानडे आणि ए. जे. करमकर ह्यांनी गुरुवार सा. ३ रोजी सायंकाळीं ६। वाजता कंपनीचे संस्थापक. डायरेक्टर सर मोरोपंत जोशी यांच्या सन्मानार्थे चहापाटीं दिली. त्या प्रसंगी धूतपापेश्वर प्रासादाच्या गच्चीवर कंपनीचे पॅलिसी-होल्डर्स व हितचिंतक मिळून सुमारे १०० वर मंडळी उपस्थित होती. या मंडळीत नागपूरच्या ऑल इंडिया रिपोर्टचे चालक श्री. वामनराव वितळे, पनवेलचे श्रीमंत नानासाहेब पुराणीक, सॉलिसिटर जोशी, न्यू सिटीशन बँकेचे मॅनेजिंग डायरेक्टर श्री. टी. डी. देशपांडे, माधवभ्रमाचे श्री. महाजन, कल्याण म्युनिसिपालिटीचे वैजरमन श्री. ओफे व मुंबईतील वृत्तपत्र व्यवसायांतील अनेक साहित्यिक प्रामुख्याने दिसत होते. समाजामाच्या अध्यक्ष-स्थानी कंपनीचे वैजरमन सरदार जगन्नाथमहाराज ह्यांची योजना करण्यांत आली होती.

समारंभाचे अध्यक्ष सरदार जगन्नाथ महाराज ह्यांनी कंपनीच्या स्थापनेपासूनचा इतिहास सांगून कंपनीची प्रगति समाधानकारक होत असल्याचे आंकडेवार सिद्ध केले. जागतिक युद्धाने निर्माण झालेल्या प्रतिकूल परिस्थितीतही कंपनीचे एजंट्स धडाडीने काम करीत असून उत्तरोत्तर महाराष्ट्राच्या विश्वासाला कंपनी करी पात्र होत आहे ह्याचे चित्र.त्यांनी उभे केले.

त्यानंतर सर मोरोपंत जोशी यांनी कंपनीच्या नील व्यवस्थेची प्रशंसा करून तिच्या आर्थिक परिस्थितीबद्दल समाधान व्यक्त केले. चाळू वर्षी कंपनीचे मुख्य कचेरीसाठी पुण्यास स्वतःची इमारत बांधण्याचा विचार असल्याचा प्रामुख्याने त्यांनी उल्लेख केला. ह्या कंपनीला लोकांनी आपला आश्रय देण्यातही ही एक आदर्श कंपनी आहे हे आपले मत त्यांनी जाहीर करून आपले भाषण संपविले.

त्यानंतर अध्यक्ष व सर मोरोपंत ह्यांना पुष्पहार अर्पण करण्यांत येऊन नागपूरचे चीफ एजंट श्री. भाऊसाहेब फाटक यांनी सर्वांचे अन्तःकरणपूर्वक आभार मानले. त्यानंतर अल्पोपाहार होऊन हा गोड समारंभ पुरा झाला.

हातमागाचा धंदा कसा सुधारेल

बंगालच्या गिरणीमालक संघाचे मत

- (१) कोष्ट्यांना मांडवलाचा पुरवठा सवलतीने व्हावा. (२) सुताच्या पंधातील गैरसाजनी गोष्टींचा कायद्याने प्रतिकार करावा. (३) सहकारी सोसायट्या व तत्सम संस्थांचे मार्फत सूत, रंग, इत्यादींची बाऊक सरेदी करावी. (४) वरीलप्रमाणेच विक्रीची व्यवस्था करावी. (५) उत्पादनाच्या पद्धतीत सुधारणा सुचविण्याचे काम औद्योगिक खात्यांनी करावे. (६) यांत्रिक शक्तीचा उत्पादनाचे कांही बाबतीत उपयोग करावा. (७) वीज स्वस्त दराने मिळण्याची व्यवस्था करावी. (८) कोष्ट्यांच्या हितसंबंधांचे रक्षण करण्यासाठी एक प्रातिनिधिक संस्था स्थापतावी.

महाराष्ट्र कारखानदार संघाचे कामास प्रारंभ

महाराष्ट्र कारखानदार संघाचे अध्यक्ष श्री. शे. ब. सहस्रबुद्धे, बालोयान प्रेस, यांचे निमंत्रणानुरूप महाराष्ट्रातील कारखानदारांची सभा ता. २८ मार्च रोजी वर्षप्रतिपदेच्या मुहूर्ताने महाराष्ट्र सहाय्यक संघाचे कचेरीत संघाकाळीं पांच वाजता भरली. नवीन संघ काढण्यापेक्षा जुना संघच पुढे चालवावा हा विचार सर्वांमते मंजूर झाला. संघाचे अ कांही कागद असतील ते वेळून कामास सुरवात करावी असे ठरले. पूर्वीच्या सर्व नियमांचा वेगळे विचार करून कांही सुधारणा हव्या असल्यास त्या सुचवाव्या याप्रमाणे चर्चा झालेवर श्री. न. गं. आपटे यांनी अध्यक्षीय सांगणेवरून मुंबई येथील अ. भा. कारखानदार परिषदेची व त्यानंतरच्या प्रयत्नांची माहिती सांगितली. नंतर त्या परिषदेच्या मजकुरास मिळालेली प्रसिद्धी व त्यांच्याच अनुदानाने लोकमान्य स्वदेशी समितीचा चिटणीस म्हणून प्रसिद्ध केलेल्या महाराष्ट्र संघटनेच्या बाबतच्या प्रसिद्धी पत्रकांची माहिती त्यांनी सांगितली व अशा प्रकारचा संघ असणे आवश्यक आहे असे सांगितले. श्री. घारे यांनी संघाचे सभासदत्व तैथील जिन्हानिहाय संबंढित असावे असे सुचविले. परंतु हा प्रश्न संघटनेचा विचार करून मग निश्चित करण्याचे ठरले.

प्रथमतः अस्तित्वांत असलेली सर्व माहिती जमा करावी. नंतर बाकीच्या गोष्टींचा विचार करावा असे श्री. ग. रा. साठे, बिरिकटांचे कारखानदार यांनी सुचविले व ते मंजूर झाले. संघाचे कार्यासाठी पुढील कार्याधिकाऱ्यांची निवड झाली. श्री. शे. ब. सहस्र बुद्धे (अध्यक्ष), श्री. द. भा. फाटक (उपाध्यक्ष व बोषाध्यक्ष) श्री. न. गं. आपटे व श्री. न. के. परांजपे (चिटणीस) अशी निवड करण्यांत आली. शेवटी सरल प्रो. कंपनीचे संचालक पान होऊन सभा ७ वाजता संपली. सभेस निमित्तापेक्षां तीन सेरीज २१ कारखानदार हजर होते. तिघापैकी २ परगांवी गेले होते व एक कामामुळे आले नाहीत. याखेरीज परगांवाहून ३ कारखानदारांची अनुमति व जमलेल्याजेरीज ६७ येथील कारखानदारांची या प्रकारच्या कार्यास अनुमति मिळाली आहे.

यापुढे संघाची कचेरी श्री. न. गं. आपटे यांनी चालविलेल्या महाराष्ट्रातील कारखानदारांचे कायम प्रदर्शनाचे जागेत ९२३ अ सदाशिव पेठ, पुणे येथे राहील. तरी सर्व पत्रव्यवहार चिटणीस, महाराष्ट्र कारखानदार संघ ९२३ अ सदाशिव, पुणे या पत्त्यावर करावा.

शं. ब. सहस्रबुद्धे

अध्यक्ष, महाराष्ट्र कारखानदार संघ

टेलिफोनचे बाबतीत काटकसर

टेलिफोनचे साहित्य युद्ध कार्यासाठी राखून ठेवण्याकरिता टेलिफोनचे नवे वर्गणीदार करून न वेण्याचे धोरण सरकारने अंगिकारले आहे. नवीन टेलिफोन हवे असतील, त्यांनी युद्ध कार्यास त्यांचा उपयोग होईल, असे सरकारास दाखवून दिले पाहिजे. हिड्डस्थानांत सुमारे ३०० सरकारी टेलिफोन एकसंच अखून टेलिफोनच्या वर्गणीदारांची संख्या ३० हजार आहे. तीन मोठ्या टेलिफोन कंपन्यांचे बाबतीत हा नियम नाही. म्हणजे, पांच प्रमुख शहरांत टेलिफोनचे नवे वर्गणीदार होण्यावर प्रतिबंध नाही. तथापि, ह्या कंपन्या लवकरच सरकार विकत वेणार आहे हे लक्षात ठेवले पाहिजे.

खेडेगांवांत सहकारी शिक्षणाची योजना

(लेखक:-श्री. जी. ए. सावंत, सुप्रवायहार)

सहकारी सोसायटींत हल्ली असलेले व नवीन वेणारे समासद हे अक्षिप्त व अज्ञानी असतात. त्यांना नुसते लिहांत वाचतां येत नाही, मग त्यांच्यांत सहकारी चळवळीच्या ज्ञानाचा प्रसार होणें तर इतक राहिलें. कोणी इसम सहकारी सोसायटीचा समासद होण्यापूर्वी त्यास सहकाराचें तत्व, सोसायटीचा व्यवहार, समासदाचे हक्क व जबाबदारी, सोसायटीविषयी आपलेपणा, याची जाणीव होणें व जाणवक आहे. परंतु वरील गोष्टींचा अभाव असल्यामुळे त्याचा परिणाम सोसायटीचे कामकाजावर होऊन त्या चांगल्या रीतीनें चालत नाहीत असे अनुभव असत येत आहे. सदर बाबतींत शिक्षण यावयाचें म्हटलें तर त्यासही अनेक अडचणी येतात. सहकारी शिक्षण देण्याचें कार्य प्रथम ऑनररी ऑगिनायझर करीत असत व पुढें तें कार्य यशस्वी रीतीनें चालण्याकरितां इन्स्ट्रुट्यूटच्या प्रचारक अंमलदाराकडे सोपविण्यांत आले. परंतु सदर प्रचारक अंमलदाराच्या हातीं कोणत्याही प्रकाराची अंमलजबाबदारीची सत्ता नसल्यामुळे ते प्रचाराप्रित्यर्थ गांवीं गेले असतां फारसे समासद हजर राहात नसत व तेथें त्यांच्या जाण्याचा विशेष फायदा होत नसे असें कित्येक वेळां अनुभवास आले. हल्ली हे प्रचारक अधिकारीहि बहुतेक ठिकाणीं कमी शालेले आहेत त्यामुळे त्यांच्या हातून होणारा प्रचारहि बंद झालेला आहे. कदाचित् पश्चिम पुढें असे प्रचारक अंमलदार पुन्हां नेमले जाण्याचा संभव आहे व त्यावेळीं हाच अनुभव प्रत्यक्षास येईल, असें वाटतें.

आलेकडे जिल्हा यूनियन बोर्डे स्थापन झालेले आहे व सदर बोर्डांच्या पोट नियमांत "सहकारी शिक्षणाचा प्रसार करणें" हें कार्य बोर्डांच्या उद्देशांत दर्शित केलेलें आहे व सुप्रवायहारकडून सदर शिक्षणाचा प्रचार व्हावा अशी अपेक्षा केली जात आहे. शेतकी सोसायटीच्या समासदांच्या वारंवार भेटी वेणारे व विशेष परिचयाचे अंमलदार म्हणजे सुप्रवायहार हे होत व त्यांचेकडून हें शिक्षणाचें काम सहजासहजी होईल अशी अपेक्षा असणें कदाचित् सहाजिक आहे. परंतु सदर - अंमलदाराकडे पुष्कळशी कामे असतात व त्या कामांपैकी "वसुलावर भर देणें" हें मुख्य काम गणलें जातें. त्यायोगें हे अंमलदार सोसायटीचे गांवीं जाऊन वसुलाचें काम करीत असतात. "वसूल केव्हां देणार?" "तहकुची देता येत नाही", "लबाद दावा करावा लागेल," "इकूमनामा बाजावर्णिस पाठवूं", "वसूल न झाल्यास पंच कमिटी सस्पेंड केली जाईल," अशा प्रकारची व घाकदहपशाची भाषा त्यांना वापरावी लागते. यामागणें दडपणाची व करडी भाषा बोलल्यानंतर त्याच अंमलदाराणें "सहकार्य करा, प्रेमानें वागा, एककांस साहाय्य करा, एक सर्वांकरितां व सर्वे एकाकरितां, हें तत्त्व शिका" अशा तऱ्हेची शिकवणुकीची मनाळ भाषा पुन्हां सुरू केल्यास ऐकणाऱ्या इसमास बुचकळ्यांत पडल्यासारखें होतें व त्याचप्रमाणें तो बोलणारा इसमही गोंधळून जातो. एकाच गृहस्थानें प्रथम करडेपणाची भाषा वापरायची आणि नंतर समतादृष्टपणाचें शिक्षण यावयाचें हीं दोन्ही कार्ये करतां येत नाहीत. करडेपणाचे मायेमुळे सदर अंमलदारांचा समासदांना तिडकारा येतो व ते सहसा या अंमलदारापुढें हजर राहण्याची टाळाटाळ करीत

असतात आणि मनाळपणाचे भायेमुळे वसुली बाबत वचक वसत नाही. अशाप्रकारें एका अंमलदाराकडे दुहेरी काम सोपविल्यामुळे वसूल व प्रचारकार्य यांत दुपट फायदा होण्याएवजी वसुली होत नाही व प्रचारहि वाढत नाही, असा दुहेरी तोटा मात्र होत असतो असें कित्येक वेळां नजरेस येतें.

सहकारी चळवळीचा प्रसार हल्ली खेडेगावांत करण्याचें काम चालू आहे व हें शिक्षणाचें कार्य याहिपेक्षा जास्त वाढविण्याचें काम कदाचित् हातीं घ्यावें लागणार आहे. या चळवळीचें शिक्षण देण्याचें कार्य एकाचा प्रचारक अंमलदाराकडे सोपविल्यानें फारसा प्रसार होईल असें वाटत नाही; त्यापेक्षा तें कार्य शाळासाल्यानें हातीं घेतल्यास त्याचा प्रसार अधिक यशस्वी रीतीनें होऊं शकेल.

खेडेगांवांतील प्राथमिक शाळेंतून मराठी बोर्डे इत्येकापासून सातवी इत्येपर्यंत सहकार्य हा विषय शिक्षवला जावा व त्यांत सहकार्याची प्राथमिक तत्त्वे व शेतकी सोसायट्यांचें कामकाज या विषयाचें शिक्षण दिलें जावें, व सदर विषयाची परीक्षा घेण्याकरितां मराठी सातवे इत्येकरितां एक स्वतंत्र पेपर काढण्याची व्यवस्था व्हावी. त्याचप्रमाणें इंग्लिश पांचवीपासून मॅट्रिकपर्यंत या विषयाचे दुपयम दर्जाचें सहकारी शिक्षण देऊन मॅट्रिकचे परीक्षेकरितां एक स्वतंत्र पेपर देऊन परीक्षा घेण्यांत यावी. अशी योजना असल्यास सहकारी शिक्षणाचा प्रसार समाजांत आपो-आपच वाढू लागेल. परंतु या योजनेस कदाचित् कांहीं अडचण येऊन ती लांबणीवर पडण्याचा संभव असल्यास ती योजना अंमलांत येईपर्यंत साठीलप्रमाणें एक तात्कालिक योजना हातीं घेण्यासारखी आहे.

प्रत्येक शेतकी सोसायटीची वार्षिक साधारणसभा अगर स्पेशल साधारणसभा वर्षानुत एकदांन वेळां भरते व त्या सभेचें काम एकदांन तास चालत असतें. सदर सभेच्या वेळीं त्या गांवच्या शाळेंतील तिसऱ्या इत्येच्या वरील विद्यार्थी व शाळेंतील मास्तर हजर राहतील अशी व्यवस्था व्हावी अगर सदर सभा शाळेंत भरविण्याची तरजीब व्हावी व त्या दिवशीं सोसायटीच्या नफ्यांतून जास्तित जास्त पांच रुपयांपेक्षा जास्त नाही इतक्या रकमेचा साऊ आणून विद्यार्थ्यांस वाटण्यांत यावा. त्यायोगें सभेचें कामकाज विद्यार्थ्यांस समजून येईल, गांवांतील लोकांच्या ओळखी होतील, विद्यार्थ्यांमध्यें सभाशरीपणा येईल व सोसायटी व तिचें महत्त्व समजून घेण्याचें औत्सुक्य विद्यार्थ्यांमध्यें आपोआपच निर्माण होईल.

सभेच्या वेळीं साऊ मिळत असल्यानें बहुतेक सर्व विद्यार्थी न जुकरतां त्या सभेस हजर राहतील व आस्ते आस्ते सोसायटी-विषयी त्यांच्या मनांत आपलेपणा वाढत जाईल. हेच विद्यार्थी त्या खेड्यांतील भावी नागरिक होणार असून यदाकदाचित् सोसायटीचे आधारस्तंभही होतील. म्हणून त्यांना सहकारी तत्त्वांचे बाळकट्ट पाजण्याची व्यवस्था प्रथमपासून झाल्यास तीं तत्त्वे त्यांना आपोआप समजून लागतील. अशा सभेस सुप्रवायहार व देव-वेवींचा व्यवहार, यावर सोप्या भाषेत एक व्याख्यान द्यावें. त्यायोगें विद्यार्थ्यांमध्ये एकदां कुतूहल उत्पन्न झाल्यानंतर त्यांच्या व्याख्यानाचा स्पर्शही इतर दिवशीं शाळाभास्तरांनीं त्या मुलांस समजेल अशा भाषेत सांगितल्यास सहकारी तत्व अधिक पचनीं पडेल. तरी वरील योजनेच्या बाबतींत सहकारी सातें व शिक्षण-सातें यांच्या वरिष्ठ अधिकाऱ्यांनीं लक्ष घातल्यास हें एक उपयुक्त कार्य सहज साध्य होऊं शकेल.

विचारप्रवर्तक सहकारी बातम्या

ले. बा. चि. मातु, पुणे

म्हैसूर संस्थानमधील सहकारी चळवळी—सन १९३९-४० सालचे अखेरीस संस्थानमध्ये १८९५ पतपेढ्या होत्या. यद्यपि समासदांची संख्या थोडीशी वाढली असली तरी ठेवी व भागाचें भांडवल मात्र थोडें कमी झालेले दिसते. परंतु व्यवहाराची उठा-दाळ, कामचलाऊ भांडवल, रिझर्व्ह फंड यामध्ये मात्र निश्चित वाढ झालेली आहे.

* * *

म्हैसूर प्राध्विनशायल को. बँकेला व्यवहार करीत असतां उपयुक्त व्हावें म्हणून म्हैसूर सरकारने रु. ५ लाखांचें कॅश क्रेडिट मंजूर केलेलें आहे. त्यामधून बँकेने फक्त रु. २ लाखांची जरूरीप्रमाणें उचल केली. अशा रीतीने सरकारने भांडवलाचा पुरवठा केल्याने बँकेच्या कामकाजालाही चांगलाच जिवंतपणा आलेला आहे. तुंबलेल्या, संशयित व बुडित कर्जांबरोबर तडजोडी करून त्यांना भरपूर सूट देण्याचे प्रयत्न जोताने चालू आहेत. अशा ४०० सोसायट्यांपैकी १८६ सोसायट्यांनी ही संवत्तीची योजना अमलात आणली.

* * *

म्हैसूर संस्थानांत १२ मलिटपर्यंत सोसायट्या स्थापन झालेल्या असून अंजोर, केळी, अंडी, भात, बटाटे, सुंद, नारिंगे, नारळ, मध, वेलदोडे वगैरे मालाची विक्री सोसायट्यांमार्फत झाली आहे. तसेच समासदांना कपाशीचे नामांकित व शुद्ध रंग, सुधारलेलीं सतें व आउतें त्यांनीं पुरविलीं आहेत. हा पुरवठा शेतकी सात्याच्या खास शिफारशीप्रमाणेंच करण्यांत आला. त्याचप्रमाणें संभासदांना लाभार्णानें कापडही पुरविलेंत आले. मालनाड सुपारी-विक्री सोसायटीने शिमोगा व कडूर जिल्ह्यांत पुष्कळच प्रगति केली आहे. या सोसायटीच्या ६८२ समासदांपैकी ५४८ समासदांनीं सोसायटी-मार्फत सुपारीची जी २६,०३५ मणांची विक्री केली यापैकी ८,०५४ मणांला ६४,४३२ रुपये किंमत आली. या कामासाठी सोसायटीने बहारी येथे विक्रीचे केंद्र उघडले होतें. या सोसायटीला प्राथमिक खर्चासाठी म्हैसूर सरकारने रु. ३,००० ची देणगी दिली होती.

* * *

म्हैसूर संस्थानातील ३० तालुक्यांत व इतरही काहीं भागांत लंडमार्गेज बँकेची योजना अमलात आलेली असून तिचा आणखी प्रसार संस्थानभर करण्यासाठी सरकारने एक स्वतंत्र असिस्टंट रजिस्ट्रारची नेमणूक केली आहे.

* * *

सेंट्रल मार्गेज बँकेचें कामही समाधानकारक चाललेलें आहेच. सरकारच्या मंजूरीने ३३ टक्के वृत्ती हिबेचर्स या बँकेने काढली. रु. १,२५००० ची हिबेचर्स लगोला खपली. या बँकेने दिलेल्या कर्जांची वसुलीही अशीच समाधानकारक असल्याचें रिपोर्टवरून दिसते. सालांत वसुलीस पात्र झालेल्या रु. १,०५,१९५ पैकी रु. १,०२,५२५ वसूल झाले. म्हणजे थकवाकीचे प्रमाण अवघे २.५४ पध्दने. गेल्या साली हें प्रमाण १०.९५ होतें. अशा रीतीने हमखास कर्जावसुली होण्यास त्या बँकेने काय व्यवस्था केली आहे याचा मात्र रिपोर्टांत तपशीलवार खुलासा नाही, तथापि आपल्या भागांतील अशा लंडमार्गेज बँकांच्या चालकांनी तिकडून माहिती आणविल्यास ती पुष्कळच उपयुक्त ठरेल. इकडील लंडमार्गेज बँकांना थकवाकीचा प्रश्न मोठा जाचक होत चालला आहे. म्हैसूर सरकारने लंडमार्गेज बँकेला रु. ५,००० ची देणगी चालू सालीही दिलेली आहेच.

दि बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना : १९०६]

अधिरुक्त भांडवल रु.	३,००,००,०००
वसूल झालेले भांडवल रु.	३,००,००,०००
रिझर्व्ह फंड रु.	१,५५,५०,०००

मुख्य कचेरी : ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई.
मुंबईमधील शाखा : युलियन एक्सचेंज, कुलाबा, काळबादेची मागील मलबार हिल्स.

इतर शाखा : अहमदाबाद (बद्र, मुख्य ऑफिस), अहमदाबाद (एलिस मिज शाखा), अहमदाबाद (स्टेशन शाखा), अंधेरी (मुंबई शेजारी), बद्र (मुंबई शेजारी), कलकत्ता (ड्यार्लिंग स्ट्रीट मुख्य ऑफिस), कलकत्ता (बडा बजार), कलकत्ता (चौरंगी स्टेशन), जमशेदपूर, नागपूर (किण्वचे), नागपूर (इतवारी बजार), पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत. लंडन एजन्ट्स : वेस्टमिन्स बँक लिमिटेड.

ढायरेक्टर्स : सर जुनीआल व्ही. मेहता, के. सी. एस. आय. (अभ्यस.) श्री. अंबालाल सारामाई, सर जोसेफ के. नाईट, मि. ए. गेडिस, सर कावसजी जहांगिर, बॅरोनेट, के. सी. आय. ई., ओ. बी. ई., मि. दिनाशा के. दाजी, श्री. रामनिवास रामनारायण.

करंट डिपॉझिट अकाउंटस :

दुरारोजच्या रु. ३०० ते रु. १,००,००० तकच्या शिल्लेवर ३% दराने व्याज दिले जाते. रु. १,००,००० वरील व्याज साप्त योजनेने दिले जाते. सलगमाई अखेर व्याजाची किमान रक्कम ५ रु. पेक्षा कमी शाल्यास व्याज दिले जात नाही. कायम, अल्प मुदतीच्या व सेविंग बँक ठेवी योग्य व्याजांने स्वीकारल्या जातात. व्याजाचे दर पत्रद्वारे. विल्स व सेटलमेंट्सप्रमाणे बँक एग्रीज्युटेड व ट्रस्टी म्हणून काम करते. सर्व तऱ्हेचे ट्रस्टीचे काम केले जाते. नियम अर्ज करून मागवावेत. बँकेसंबंधी नेहमीचा सर्वसामान्य व्यवहार केला जातो.
एजंट—टी. आर. लालवाणी.

दक्षिण कोंकणातील राष्ट्रीय वाण्याचें
प्रमुख साप्ताहिक
हिंद-सेवक
संपादक—सदानंद शांताराम भांडारकर
प्रकाराक—ग्रथुकर यशवंत भांडारकर
हिंदसेवकमध्ये दूर गुरवारी रत्नागिरी जिल्ह्यांतील सर्व बढामोडींची विस्तृत माहिती मिळते.
व्यवस्थापक—'हिंद-सेवक', मालवण, जि. रत्नागिरी.

ग्रामोद्योग करून पैसा मिळवा.
देशी रंगारी शिक्षक—विदेशी रंग महागले ना ? मग वनस्पतीपासून रेशीम, सूत, लोकर रंगविलें व चिट्टे छापण्याची सोपी माहिती शिका. किं. १॥ रु.
नजरबंद शिक्षक—जादूच्या ८० चमत्कारिक सेळांची सचित्र माहिती मागवून जादूगार व्हा ! किं. १॥ रु.
बुटपालिश शिक्षक—कतड्याला लावण्याची षडू व पातळ निराळया रंगाची पॉलिश घरी बनवा ! किं. ॥-१॥ ट.
ह. निराळा. प्रो. ज्ञानमित्र, शनवार, पुणे २.

निवडक बाजारभाव

बँक रेट (२८ नोव्हेंबर, १९३५ पासून)	३%
सरकारी आणि निमसरकारी रोखे	
५% करमाफ लोन (१९४५-५५)	१११-१२
४% १९४३	१०४-९
३% बिनमुदत	९५-१४-६
३% १९४०-५०	१०२-१०
३% (१९६३-६५)	९५-४
२% १९४८-५२	९६-१५
४% पोस्ट ट्रस्ट (लाभ मुदत)	१०८-०
४% मुंबई म्युनिसिपल (लाभ मुदत)	१०७-८
५% नैसर्ग कर्ज (१९५३-६३)	११५-६
५% नैसर्ग कर्ज (१९५५)	१२५-०

मंडळ्यांचे भाग

(कंसातील पहिला आकडा भाषाची दर्शनी किंमत, दुसरा आकडा वट्टल शालेलें मांडवल व कंसांमंतरचा आकडा वार्षिक डिव्हिडंड दर्शवितो.)

बँका

बँक ऑफ इंडिया (१००-५०) ११%	१४२-०
बँक ऑफ बरोडा (१००-५०) १०%	१०८-८
सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया (५०-२५) ८%	४४-१०
इंविरोअल बँक (५००) १२%	१५६-०-०
बॉम्बे मॅ. को. बँक (५०) २ रु.	५३-८
रिझर्व बँक (१००) ३%	१०५-०

बीज

बॉम्बे ट्रेडिंग ऑर्गि. (५०) ३%	१३९-०
कराची (१००) ९%	२१८-१२
पुणे इलेक्ट्रिक (१००) ९%	२२५-१०
दादा भांवर ऑर्गि. (१०००) ५%	१६३२-८
आंध्र व्हॅली ऑर्गि. (१०००) ७%	१८४५-०

रेल्वेज

गोंड-बारासती (१००) ४%	१०४-४
पाचोरा-जामनेर (१००) ३%	६३-०
अहमदाबाद प्रांतज (५००) ११%	८३८-१२
तापी व्हॅली (५००) ८%	६४२-८

हतर

बेलापूर झुगर (५०) १० रु.	२०७-०
इन्व्हेस्टमेंट ट्रस्ट (१००-५०) २ रु.	४७-०
शिवा स्टीम (१५) १ रु.	२०-७-४
न्यू इंडिया विमा (७५-१५) १ रु. ८ आ.	४२-१२
ओरिएंटल विमा (२००) १२५ रु.	३६०-०
दादा ज्ञानमं प. म. (१५०) ६%	२४४-६
दादा ज्ञानमं दु. म. (१००) १८ रु. १० आ.	१४९-८
दादा ज्ञानमं ऑर्गि. (७५) १५ रु.	३८५-०
दादा ज्ञानमं डिफंड (३०) ७५ रु. ११ आ. ३ पै.	१८७७-८
ज्योतिषिस्टेड सिमेंट (१००) ५ रु.	१३९-०

सोने-चांदी

सोने (मिंट) मल्येक तोड्यास	४३-१२-६
चांदी मल्येक १०० तोड्यांत	६३-२-६

कोरोना पोटॅबल विकणें आहे.

कोरोना पोटॅबल टाइपरायटर उत्तम स्थितीतला खासगी कामासाठी वापरलेला, विकणें आहे.

“क्ष” Co अर्थ.

संजीवन हेअर टॉनिक

दारुणा, कॅस गळणें व टकल

ह्यावर अनुभविक उपाय

संजीवन मॅन्युफॅक्चरिंग कंपनी, अहमदाबाद

पुण्यांत आल्यावर

सुशिक्षितांनीं सुरू केलेल्या

OUR HOME

या

कमालीच्या स्वच्छ, सात्विक व पुष्टिदायक

निवास भोजनालयांत

उतरण्यास या.

मध्यवर्ती, हवाशीर मोकळी जागा व सर्व सुखसोयी

याच एका ठिकाणीं

अनुभवास येतील.

अफ्फर होम्स,

६१९ ज्ञानवार पेठ, नातूंचे हौदासमोर, पुणे.

मधुमेहावरील

औषध

तीन आठवड्यांचे

औषधास फक्त रु. ७

— मागविण्याचा पत्ता —

मॅनेजिंग डायरेक्टर, रुग्ळ प्रॉडक्ट्स
कंपनी लिमिटेड.

१२३ ए, सदाशिव, पुणे २.

राहणेची व भोजनाची उत्तम सोय

फोन नं. ७७९ गणपती चौक

व्यवस्थापक

सरकारी डिप्लोमा मिळाल्यानंतर पुढील प्रॅक्टिस व धंदेशिक्षण घेऊन
जर्निमन टेलर व्हा.

मुदत सहा द महिने, फीसह सर्व खर्च ६० रु., अगदी नवीन विद्यार्थ्यांस
फीसह सर्व ११० रु. मुदत १ वर्ष

पराडकर टेलर्स अँड केडिमी, ६७१ सदाशिव, पुणे.

N. V. WADNERKAR

Gold & Silver Smith, Jeweller & Engraver,
Electro-plater & Manufacturer of Sporting
Trophies, Medals, Cups etc.

- - Raviwar Peth, Saraff Bazar, - -
POONA CITY.

अर्थशास्त्र

लेखक:—प्रो. वा. गो. काळे व प्रो. द. गो. कर्वे
पृष्ठसंख्या सुमारे ३००, किंमत ३ रुपये
या संघात अर्थशास्त्राच्या सर्वसामान्य सिद्धांतांचे विवेचन केले
आहे.

‘अर्थ’ ग्रन्थमाला.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
- २ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
- ३ व्यापारी उलाढाली

महायुद्धाची जाणीव ! कपड्यांच्या सर्वांत काटकसर करा. एक वेळ येऊन
स्वतःची खात्री करा व पैशाचा मोबदला घ्या.

बंवाचे
माडीवर

महिंद्रकर ब्रदर्स

तयार कपड्याचे व्यापारी

बुधवार
चौक,
पुणे

‘अर्थ’ ग्रन्थमाला

बँका आणि त्यांचे व्यवहार

लेखकः—प्रो. वा. गो. काळे व श्री. श्री. वा. काळे

दुसरी आवृत्ति

या पुस्तकांत बँकांची घटना, व्यवहार व कामकाजाची पद्धति यांचें सोपपत्तिक विवेचन अत्यंत सोप्या माणेंत केलेलें असून बँकांनीं आपला व्यवहार सुरक्षितपणें व फायदेदारी रीतीनें करावा या बाबतींत अनेक महत्त्वाच्या व उपयुक्त सूचना केल्या आहेत. चलन, हुंडणावळ, आधुनिक तऱ्हेच्या बँका, मध्यवर्ती बँका, सहकारी बँका, सावकारी धंदा, ठेवी, डिस्कॉंट व कर्जे इत्यादि महत्त्वाच्या प्रचलित व व्यावहारिक विषयांची सांगोपांग चर्चा त्यांत आली आहे. सध्याच्या परिस्थितींत प्रत्येक महाराष्ट्रीय नागरिकास वरील प्रश्नांची माहिती अत्यावश्यक असल्यानें मुद्दाम त्यांचें बोधप्रद विवेचन या पुस्तकांत केलें आहे. विषयाची मांडणी व विवेचनपद्धति सुलभ असल्यामुळे सदर पुस्तक सर्वसाधारण वाचकांसहि उपयुक्त होणार आहे. किंबहुना, त्यांचिकरितांच तें सहेतुक लिहिलें आहे, असें म्हणण्यास हरकत नाही. सबब, बँकांचे भागीदार, ठेवीदार, डायरेक्टर, गिन्हाइक, व्यवस्थापक आणि नोकर यांनीं विशेषतः हें पुस्तक अवश्य वाचावें.

इसच्या आवृत्तीत आवश्यक त्या नवीन माहितीची भर घालणारी अनेक प्रकरणें समाविष्ट केलीं असून रिझर्व्ह बँकेनें सुचविलेल्या कायद्याच्या मसुद्याचें विवेचनहि त्यांत आलेलें आहे.

किंमत १ रु. ८ आ. टपालखर्च वेगळा.

पुस्तकें मागविण्याचा पत्ता—(१) व्यवस्थापक, अर्थ ग्रन्थमाला, पुणें ४.

(२) को-ऑपरेटिव्ह बुक डेपो, ९ बेक हाउस लेन, फोर्ट, मुंबई.

रिसबूड ब्रदर्स, टेलर्स

वक्तशीरपणा व फिटिंग ह्याची गॅरंटी

Prop. M. V. Risbud, B. A.

सदाशिव पेठ हौदानजीक, पुणें २.

महिलांचे भरतकाम व विणकामाच्या सामानाचें दुकान

एम्ब्रॉयडरी मार्ट

६१६ शनवार पेठ, पुणें २.

हें पत्र पुणें, पेठ मांजुर्डा घ. नं. ११५११ आर्यभूषण छापखान्यांत रा. विठ्ठल हरि बर्वे, यांनीं छापिलें व
 रा. श्रीवाद्द धामन काळे, ची. ए., यांनीं 'दुर्गाधिवारास,' मांजुर्डा, घ. नं. १२२१११, पुणें शहर, येथें प्रसिद्ध केले.